

BÀI HỌC TỪ ĐẠO ĐỨC NGƯỜI THẦY THUỐC CỦA HẢI THƯỢNG LÃN ÔNG ĐỐI VỚI SINH VIÊN NGÀNH DƯỢC TRƯỜNG ĐẠI HỌC HUTECH

Vũ Lê Ngọc

Khoa Dược, Trường Đại học Công nghệ TP. Hồ Chí Minh

Email: vl.ngoc@hutech.edu.vn

Tóm tắt: Đề tài tập trung làm rõ giá trị y đức trong tư tưởng của Hải Thượng Lãn Ông - danh y tiêu biểu của y học cổ truyền Việt Nam, thông qua các nguyên tắc hành nghề như “tử - tế - hoạt - nhân”, “tám chữ xây - tám tội tránh” và quan niệm “hiến thân cho nghề thuốc”. Trên cơ sở đó, nghiên cứu phân tích khả năng vận dụng những tư tưởng này vào quá trình giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên ngành Dược tại Trường Đại học HUTECH. Kết quả nghiên cứu khẳng định rằng việc tích hợp các giá trị y đức truyền thống vào chương trình đào tạo có ý nghĩa thiết thực trong việc hình thành nhân cách, đạo đức và trách nhiệm xã hội cho đội ngũ dược sĩ tương lai.

Từ khóa: Hải Thượng Lãn Ông; HUTECH; sinh viên ngành dược; y đức.

Nhận bài: 20/4/2025; **Biên tập:** 21/4/2025; **Phản biện:** 22/4/2025; **Duyệt đăng:** 24/4/2025.

1. Đặt vấn đề

Trong bất kỳ giai đoạn phát triển nào của xã hội, y đức luôn được xem là nền tảng cốt lõi và yếu tố quyết định phẩm chất của người hành nghề y - dược. Nếu y thuật thể hiện ở trình độ chuyên môn, thì y đức là biểu hiện của cái tâm và trách nhiệm đối với người bệnh, với cộng đồng và với xã hội. Trong bối cảnh hiện nay, khi ngành y - dược ngày càng phát triển mạnh mẽ cả về quy mô lẫn công nghệ, thì vấn đề y đức lại càng trở nên cấp thiết, bởi đạo đức nghề nghiệp chính là yếu tố giúp giữ gìn niềm tin của người dân đối với đội ngũ cán bộ y tế. Hải Thượng Lãn Ông Lê Hữu Trác - danh y lỗi lạc của dân tộc Việt Nam - không chỉ được biết đến với kiến thức y học uyên bác mà còn là hình mẫu lý tưởng về y đức. Tư tưởng y đức của ông, thể hiện sâu sắc trong bộ sách “Hải Thượng y tông tâm lĩnh”, không chỉ có giá trị trong lịch sử mà còn mang ý nghĩa thực tiễn sâu sắc đối với công tác giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên ngành y - dược hiện nay. Những giá trị như lòng nhân ái, tinh thần vị tha, sự tận tụy với người bệnh, tính khiêm tốn và trách nhiệm nghề nghiệp mà Hải Thượng Lãn Ông đề cao vẫn còn nguyên tính thời sự.

Tại trường Đại học Công nghệ TP. Hồ Chí Minh (HUTECH), ngành Dược là một trong những ngành học được chú trọng đào tạo bài bản, gắn liền giữa lý thuyết và thực hành. Tuy nhiên, trong quá trình đào tạo, bên cạnh việc nâng cao năng lực chuyên môn, việc giáo dục đạo đức nghề nghiệp - đặc biệt là vận dụng những giá trị y đức truyền thống như của Hải Thượng Lãn Ông - cần được quan tâm hơn nữa. Thực tế cho thấy, một bộ phận sinh viên vẫn chưa nhận thức sâu sắc vai trò của y đức, dẫn đến lơ là trong học tập, thiếu trách nhiệm trong thực hành, hoặc có thái độ thờ ơ với sứ mệnh nghề nghiệp.

Chính vì vậy, việc nghiên cứu làm sáng rõ những giá trị

nhân văn sâu sắc trong y đức của Hải Thượng Lãn Ông và đưa ra các định hướng nhằm tăng cường giáo dục đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên ngành Dược, giúp họ hình thành ý thức trách nhiệm và nhân cách y dược sĩ trong tương lai.

2. Đạo đức người thầy thuốc trong tư tưởng của Hải Thượng Lãn Ông

Lê Hữu Trác (1724 - 1791) hay còn gọi là Hải Thượng Lãn Ông, là một trong những danh y tài giỏi và nổi tiếng trong lịch sử ngành Y Dược của Việt Nam từ thế kỷ XVIII cho đến nay. Qua gần 30 năm, ông tổng kết tinh hoa của trung y và y học dân tộc cổ truyền, biên soạn bộ “Hải thượng y tông tâm lĩnh” gồm 28 tập, bộ sách của ông được đánh giá cao trong nước và ngoài nước, bộ sách này đánh dấu một bước tiến mới của sự nghiệp y học cổ truyền Việt Nam, góp phần phát triển nền y học nước nhà [2]. Hải Thượng Lãn Ông là người đầu tiên đưa ra những quan điểm mới về y đức trong lịch sử y học Việt Nam. Những tư tưởng tiến bộ về y đức của Ông được truyền lại qua bộ “Hải Thượng y tông tâm lĩnh”, chủ yếu được chất lọc, hội tụ trong “Y huấn cách ngôn” nhằm giáo huấn để xây dựng đạo đức người thầy thuốc. Bên cạnh đó y đức của Ông còn tỏa sáng qua “Y âm án”, tự thuật lại những ca bệnh khó, điều trị thất bại và những trần trở, day dứt của Ông muốn thầy thuốc đời sau lấy đó làm bài học kinh nghiệm [3].

Theo ông, y đức chính là sự tâm huyết dành cho nghề y: “Đã hiến thân cho nghề thuốc thì phải biết quên mình để dồn hết tâm lực vào trước thuật, trước là cứu người, sau là đúc kết để dựng nên ngọn cờ đỏ thắm giữa y trường” [1]. Quan điểm này thể hiện một cách sâu sắc triết lý y đức mang tính nền tảng trong tư tưởng của ông. Trước hết, việc “hiến thân cho nghề thuốc” không đơn thuần là lựa chọn nghề nghiệp mà là sự tự nguyện gắn

bỏ cả đời với một sứ mệnh mang tính thiêng liêng - cứu người và phục vụ nhân sinh. Từ đó, “quên mình” trở thành biểu hiện cao nhất của đạo đức nghề y: người thầy thuốc phải vượt lên lợi ích cá nhân, đặt sức khỏe và tính mạng người bệnh làm trung tâm của mọi hành vi chuyên môn. Không dừng lại ở lòng từ tâm, y đức còn được ông gắn liền với “trước thuật” - tức là nỗ lực nghiên cứu, ghi chép, học hỏi và đúc kết kiến thức nhằm không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn, đảm bảo chất lượng khám chữa bệnh. Đặc biệt, Lê Hữu Trác còn nhìn nhận y đức trong mối quan hệ với trách nhiệm học thuật - “dụng nên ngọn cờ đỏ thắm giữa y trường” - thể hiện khát vọng xây dựng một nền y học nhân bản, tiên tiến, giàu tri thức và bản sắc dân tộc. Như vậy, y đức trong tư tưởng của ông không chỉ là chuẩn mực đạo lý cá nhân, mà còn là mô hình lý tưởng kết hợp giữa tâm - trí - trách nhiệm xã hội của người thầy thuốc, vẫn còn nguyên giá trị định hướng cho giáo dục đạo đức nghề nghiệp trong y học hiện đại.

Ông cũng cho rằng, người thầy thuốc cần có 8 chữ răn mình: *Nhân - Minh - Đức - Trí - Thành - Lượng - Khiêm - Cần* (tức là *nhân ái, sáng suốt, đức độ, hiểu biết, rộng lượng, thành thực, khiêm tốn, cần cù*), *đồng thời tránh 8 tội: lười biếng, keo kiệt, tham lam, dối trá, dốt nát, bất nhân, hẹp hòi, thất đức* [4]. Đây không chỉ là những phẩm chất đạo đức chung, mà còn là những tiêu chí mang tính định hướng nghề nghiệp cụ thể đối với người hành nghề y - dược. “Nhân” đặt nền tảng cho thái độ từ tâm trong chăm sóc bệnh nhân; “Minh” và “Trí” thể hiện yêu cầu về năng lực chẩn đoán và xử trí sáng suốt, khoa học; “Khiêm” và “Thành” phản ánh đạo đức nghề nghiệp trong quan hệ ứng xử với đồng nghiệp và người bệnh; “Cần” và “Lượng” là biểu hiện của sự siêng năng, nhẫn nại, vị tha - những yếu tố thiết yếu trong một nghề nghiệp đòi hỏi sự hy sinh và kiên trì. Song song với hệ giá trị tích cực, ông cũng cảnh báo người thầy thuốc cần tránh tám điều đại kỵ gồm: lười biếng, keo kiệt, tham lam, dối trá, dốt nát, bất nhân, hẹp hòi và thất đức. Những đặc điểm này nếu tồn tại sẽ không chỉ làm suy giảm chất lượng điều trị, mà còn dẫn đến hậu quả nghiêm trọng về niềm tin xã hội đối với ngành y. Tư tưởng này của Lê Hữu Trác mang đậm tính hệ thống và cảnh báo, thể hiện tầm nhìn sâu sắc không chỉ trong vai trò người chữa bệnh mà còn trong vai trò người kiến tạo nhân cách y học chuẩn mực.

Tinh thần y đức của Lê Hữu Trác không chỉ được thể hiện qua những tư tưởng răn dạy về đạo làm thuốc, mà còn được ông hệ thống hóa một cách chặt chẽ trong tác phẩm “Y âm án” - một trước tác mang tính triết lý và phản tỉnh sâu sắc về nghề y. Nghề y là một nghề nhân đức, người thầy thuốc luôn phải suy nghĩ về 4 chữ “*từ, tế, hoạt, nhân*” hàng ngày bồi đắp “tám chữ xây” và chống lại “tám tội” được như vậy mới khỏi thẹn hai

chữ “nhân thuật” [3]. Đây không chỉ là những phẩm chất cảm tính mà chính là biểu hiện cụ thể của y đức trong từng hành vi, từng quyết định điều trị của người thầy thuốc. “Từ” thể hiện lòng thương người, là gốc rễ của đạo đức y học; “tế” là sự thận trọng, chi tiết trong chẩn đoán; “hoạt” là khả năng thích ứng linh hoạt với diễn biến bệnh lý và bối cảnh lâm sàng; còn “nhân” là đức tính bao trùm, thể hiện tinh thần vị tha, không phân biệt giàu nghèo, sang hèn trong khám chữa bệnh. Đáng chú ý, Lê Hữu Trác không dừng lại ở việc nêu ra các chuẩn mực đạo đức mang tính lý tưởng, mà còn đưa ra một mô hình đạo đức toàn diện - kết hợp giữa “tám chữ xây” (tức tám phẩm chất cần bồi đắp) và “tám tội” (tức tám điều cần tránh). Sự kết hợp này không chỉ mang tính định hướng mà còn có chức năng phòng ngừa, giúp người hành nghề thường xuyên tự soi rọi bản thân. Chính sự tự vấn ấy là cách để “khỏi thẹn hai chữ nhân thuật” - tức không xấu hổ với danh xưng nghề y, một nghề gắn liền với đức nhân và sứ mệnh cứu người. Ở đây, Lê Hữu Trác đã nâng y đức lên thành một triết lý sống và hành nghề: không chỉ có lý tưởng, mà còn phải có kỷ luật nội tâm, đạo lý nghề nghiệp và trách nhiệm xã hội sâu sắc.

3. Bài học đạo đức người thầy thuốc cho sinh viên ngành Dược Trường Đại học HUTECH

Trong bối cảnh giáo dục hiện đại, việc hình thành nhân cách nghề nghiệp cho sinh viên ngành y - dược không chỉ dừng lại ở truyền đạt kiến thức chuyên môn, mà còn cần chú trọng bồi dưỡng đạo đức nghề nghiệp một cách toàn diện, lâu dài và thực chất. Từ tư tưởng y đức sâu sắc của Hải Thượng Lãn Ông, có thể rút ra nhiều bài học giá trị đối với sinh viên ngành Dược tại Trường Đại học HUTECH - những người sẽ là dược sĩ tương lai trực tiếp phục vụ sức khỏe cộng đồng.

Thứ nhất, sinh viên cần nhận thức đúng đắn về vai trò trung tâm của y đức trong hành nghề y - dược. Nếu chuyên môn là “kỹ năng cứu người” thì y đức chính là “lý tưởng cứu người”, giúp sinh viên hình thành động lực học tập bền vững và định hướng hành vi nghề nghiệp đúng đắn. Việc thấu hiểu và noi theo các chuẩn mực “tám chữ xây” như nhân ái, hiểu biết, khiêm tốn, thành thực... là nền tảng quan trọng để sinh viên không chỉ trở thành người có năng lực mà còn là người hành nghề có tâm, có trách nhiệm và có uy tín xã hội.

Thứ hai, sinh viên cần tự giác rèn luyện và phản tỉnh đạo đức nghề nghiệp. Như Hải Thượng Lãn Ông từng nhấn mạnh, người thầy thuốc phải thường xuyên tự vấn để “khỏi thẹn hai chữ nhân thuật”. Việc tích hợp các nội dung như “bốn chữ từ - tế - hoạt - nhân” hay “tám tội cần tránh” vào chương trình giáo dục kỹ năng mềm và đạo đức nghề nghiệp có thể giúp sinh viên hình thành thói quen soi chiếu hành vi bản thân, từ đó phát triển kỷ luật

nội tâm và năng lực tự điều chỉnh - một phẩm chất quan trọng của người làm nghề y.

Thứ ba, sinh viên cần tích cực tham gia các hoạt động thực tế và cộng đồng để rèn luyện ý đức trong môi trường sống động. Thông qua các chương trình khám bệnh tình nguyện, thực tập cộng đồng hoặc truyền thông y tế học đường, sinh viên có điều kiện tiếp xúc trực tiếp với người bệnh và hoàn cảnh thực tế, từ đó thấm nhuần hơn tinh thần “vì người bệnh mà phục vụ”. Những trải nghiệm này không chỉ giúp củng cố kiến thức chuyên môn, mà còn hun đúc lòng yêu nghề, thương người và tinh thần nhân đạo - những yếu tố cốt lõi trong ý đức.

Ngoài ra, nhà trường và giảng viên cần đóng vai trò chủ động trong việc giáo dục và truyền cảm hứng đạo đức nghề nghiệp cho sinh viên. Việc lồng ghép tư tưởng ý đức của Hải Thượng Lãn Ông vào các học phần lý thuyết, xây dựng các chuyên đề về nhân cách người dược sĩ, tổ chức các buổi tọa đàm với sự tham gia của các thầy thuốc ưu tú... sẽ góp phần tạo môi trường học tập và tu dưỡng ý đức một cách sinh động và hiệu quả.

Tóm lại, tư tưởng ý đức của Hải Thượng Lãn Ông là di sản đạo lý quý báu, có giá trị tham chiếu và định hướng bền vững cho việc hình thành và phát triển đạo đức nghề nghiệp của sinh viên ngành Dược. Việc vận dụng có hệ thống những bài học ấy vào thực tiễn giáo dục tại Trường Đại học HUTECH sẽ góp phần tạo dựng một thế hệ dược sĩ tương lai không chỉ giỏi tay nghề mà còn sáng trong nhân cách, tận tụy với nghề và trung thành với sứ mệnh chăm sóc sức khỏe cộng đồng.

4. Kết luận

Tư tưởng ý đức của Hải Thượng Lãn Ông là một hệ giá trị đạo đức sâu sắc, thể hiện quan niệm toàn diện về trách nhiệm, lương tâm và nhân cách nghề y. Các nguyên lý như “hiến thân cho nghề thuốc”, “từ - tế - hoạt - nhân” hay “tám chữ xây - tám tội tránh” không chỉ là chuẩn mực đạo đức truyền thống mà còn mang giá trị định hướng trong giáo dục nghề nghiệp hiện đại. Đối với sinh viên ngành Dược trường Đại học HUTECH, việc tiếp cận và vận dụng tư tưởng ý đức của Hải Thượng Lãn Ông góp phần bồi dưỡng nhân cách nghề nghiệp, nâng cao nhận thức về trách nhiệm xã hội, từ đó hình thành đội ngũ dược sĩ tương lai có tâm - có tầm. Việc tích hợp hệ giá trị ý đức truyền thống vào chương trình đào tạo không chỉ cần thiết mà còn mang tính chiến lược trong xây dựng nền y học nhân văn, bền vững. ○

Tài liệu tham khảo

- [1]. An, H. (2022), *Vinh danh Đại danh y Hải Thượng Lãn Ông Lê Hữu Trác*. Được truy lục từ Báo Quân đội nhân dân: <https://www.qdnd.vn/van-hoa/doi-song/vinh-danh-dai-danh-y-hai-thuong-lan-ong-le-huu-trac-702738>.
- [2]. Hải Thượng Lãn Ông (2005), *Y tông tâm lĩnh*, Nxb Y học.
- [3]. Phong, P. X., & Nam, T. H (2022), *Y đức, y lý và y thuật của Hải Thượng Lãn Ông những giá trị trường tồn*, Tạp chí y dược học cổ truyền quân sự.
- [4]. Thanh, T. V. (2020), *Hải Thượng Lãn Ông - tám gương sáng về y đức, y thuật*, truy lục từ Bệnh viện chăm cứu trung ương: <https://benhvienchamcuu.com/tin-tuc/hai-thuong-lan-ong--tam-guong-sang-ve-y-duc-y-thuat-484>.

LESSONS FROM THE ETHICS OF A PHYSICIAN BY HAI THUONG LAN ONG FOR PHARMACY STUDENTS AT HUTECH UNIVERSITY

Vu Le Ngoc

Faculty of Pharmacy, Ho Chi Minh City University of Technology

Email: vl.ngoc@hutech.edu.vn

Abstract: The topic focuses on clarifying the value of medical ethics in the ideology of Hai Thuong Lan Ong - a typical famous physician of Vietnamese traditional medicine, through the principles of practice such as “kindness - decency - flexibility - humanity”, “eight words to build - eight sins to avoid” and the concept of “devoting oneself to the medical profession”. On that basis, the study analyzes the possibility of applying these ideas to the process of professional ethics education for pharmacy students at HUTECH University. The research results confirm that integrating traditional medical ethics into the training program has practical significance in shaping the personality, ethics and social responsibility of future pharmacists.

Keywords: Hai Thuong Lan Ong, HUTECH, pharmacy students, medical ethics.